

УДК 378.147:61:378.046-021.68:37.013.83

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ- СТОМАТОЛОГІВ

Яків Полковников

аспірант першого курсу навчання
ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка
м. Полтава, Україна
ORCID ID 0009-0007-1972-2715
kobeee888@gmail.com

Анотація. У статті розглянуто ключові виклики та шляхи оптимізації підготовки, спрямованої на формування професійної культури студентів-стоматологів в умовах сучасних тенденцій розвитку медичної освіти. Автори аналізують актуальні проблеми, з якими стикаються заклади вищої медичної освіти при підготовці майбутніх лікарів-стоматологів, та пропонують обґрунтовану необхідність комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх стоматологів, що передбачає не лише оволодіння сучасними медичними технологіями, а й розвиток «м'яких» навичок, таких як клінічне мислення, комунікативні здібності, емпатія тощо. Визначено ключові виклики та окреслено шляхи удосконалення процесу формування професійної культури студентів-стоматологів з урахуванням впливу пандемії COVID-19 та воєнних дій в Україні.

Охарактеризовано ефективні освітні підходи, зокрема широке впровадження симуляційних технологій та інноваційних методів викладання, зорієнтованих на формування у майбутніх лікарів клінічного мислення, комунікативної компетентності та здатності до командної роботи. Запропоновано рекомендації щодо оптимізації освітньо-професійних програм підготовки фахівців стоматологічного профілю, спрямованих на формування їхньої професійної культури та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці.

Ключові слова: фахова підготовка; вища медична стоматологічна освіта; професійна культура; формування; комплексний підхід; новітні технології; професійний розвиток; інноваційні методи викладання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна система підготовки майбутніх стоматологів характеризується постійним зростанням вимог до рівня їхньої компетентності. Впровадження нових галузевих стандартів вищої медичної освіти за спеціальністю «Стоматологія» зумовлює необхідність удосконалення освітнього процесу, зокрема, підвищення вимог до оволодіння студентами інноваційними методами діагностики, лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань. Крім того, законодавчі зміни у сфері вищої освіти в Україні визначають важливість формування у майбутніх стоматологів не лише фундаментальних професійних знань та практичних навичок, але й розвиток так званих «м'яких» (soft) навичок, зокрема клінічного мислення, комунікативних здібностей, емпатії тощо (Стандарт вищої освіти

другого (магістерського) рівня № 879, 2019; Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня № 1023, 2022; Закон України про вищу освіту, 2014).

Комплексний підхід до професійної підготовки майбутніх стоматологів, що поєднує оволодіння сучасними медичними технологіями та розвиток професійної культури, сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці та, як наслідок, забезпеченню якісного надання стоматологічної допомоги населенню. У цьому контексті особливо важливим є формування професійної культури студентів-стоматологів, яка визначає їхнє ставлення до майбутньої професії, медичної етики та деонтології.

Стрімкий розвиток сучасних тенденцій в медичній освіті, поява нових методів діагностики та лікування, вплив Covid-19 та воєнних дій в Україні вимагають перегляду традиційних навчально-методичних підходів. У цьому контексті актуальним є дослідження ключових проблем та шляхів вдосконалення процесу формування професійної культури студентів-стоматологів, враховуючи сучасні тенденції та потреби. Необхідно виявити прогалини в їхній підготовці, проаналізувати ефективні освітні підходи та надати рекомендації щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Окреслюючи вищезазначене стає очевидно, що вдосконалення та оптимізація фахової підготовки студентів-стоматологів є актуальною проблемою, оскільки від цього напряму залежить якість надання стоматологічної допомоги населенню та конкурентоспроможність майбутніх фахівців на ринку праці. Вирішення зазначених проблем сприятиме підготовці висококваліфікованих, компетентних та затребуваних стоматологів. Зокрема, планується дослідити та проаналізувати досвід впровадження комплексних підходів до навчання, case-study, застосування сімуляційних технологій в моделюванні професійних ситуацій, тренінгів розвитку комунікативних навичок тощо. Це дозволить визначити оптимальні шляхи вдосконалення фахової підготовки студентів-стоматологів із акцентом на формування їхньої професійної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури щодо підготовки майбутніх лікарів до формування професійної культури дає підстави стверджувати, що за останні десятиліття значно підвищилась увага вчених до цієї проблеми. Традиційне уявлення про діяльність лікаря-стоматолога як виконання суто професійних обов'язків вже не відповідає сучасним реаліям. Стоматологія трансформувалася у багатогранний культурний комплекс, що охоплює не лише власне медичну практику, а й різноманітні суміжні сфери –

економіку, менеджмент, високі технології, новітні психологічні методики тощо.

Деякі дослідники навіть припускають, що роль стоматолога виходить за межі вузько професійної та набуває характеру соціальної ролі. Дійсно, ці два типи ролей перебувають у складних взаємозв'язках, коли професійна діяльність лікаря невід'ємно пов'язана із соціальними аспектами надання стоматологічних послуг.

Таким чином, сучасна стоматологія постає як складна, інтегрована система, що вимагає від фахівців не лише глибоких медичних знань та навичок, але й здатності ефективно взаємодіяти у соціальному середовищі, враховувати економічні, управлінські та психологічні чинники. Це ставить нові завдання перед системою підготовки майбутніх лікарів-стоматологів. Наслідки цієї трансформації не можна оцінити без спеціальних медико-соціологічних досліджень, предметом якого є аналіз професійних ролей у медицині.

Питання формування професійної культури в майбутніх стоматологів є актуальною темою для наукових досліджень як у нашій країні так і за кордоном. Вчені аналізують різні аспекти цього складного процесу. У сучасних вітчизняних дослідженнях професійна культура пов'язується з культурою сучасного суспільства та професійною етикою (Г. Васянович). Підготовці фахівців медичного профілю та регуляції цінностей і норм медичної діяльності як основну складову їхньої професійної придатності та медичного професіоналізму, а також проблеми виховання в майбутніх медиків гуманності присвячені праці О. Андрійчук, П. Бабенко, О. Гуменюк, Т. Дем'янчук, Н. Жуковська, В. Ткаченко, М. Шегедин, Я. Цехмістера.

Роботи Є. Вагнер, Ю. Віленський, В. Вербицький, О. Грандо, О. Громов, В. Казаков, П. Костюк, Ю. Кундієв, Б. Карвасарський, Б. Ліхтенштейн, В. Матвеев, М. Назар, О. Орлов, В. Петровський, М. Петров, Л. Пиріг, І. Шамов розглядали специфічні особливості лікарської діяльності, етики та деонтології, формування особистості медичного працівника. С. Пономарьов, Г. Лещенко, С. Федько розглядають психолого-педагогічні аспекти розвитку професійно значимих якостей особистості стоматолога – таких як емпатія, відповідальність, комунікативність.

Теоретичну основу нашого дослідження склали праці такої когорти вчених як А. Агаркова, О. Андрійчук, П. Бабенко, А. Бутвіловський, О. Жиліяєва, Л. Кайдалова, Т. Корольова, І. Кузнєцова, Я. Кульбашна, К. Куренкова, С. Максименко, О. Мясоєдов, О. Налівайко, М. Філоненко та інші. Їхні праці розкривають різні погляди на проблему формування професійної ідентичності та ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх медиків, різні підходи до організації

системи безперервної освіти та професійного вдосконалення, основні етапи професіоналізації, також вони пропонують різні підходи до формування професійної культури майбутніх медиків з застосуванням різних моделей навчання. Цінними є напрацювання Я. Кульбашиної (2014), котра згенерувала концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології.

Проблеми та перспективи розвитку медичної освіти в Україні розглядають В. Мороз, Ю. Гумінський, Л. Фоміна, Т. Полесья. (Мороз, 2015). У працях дослідників К. Швець, М. Островський, О. Варунків, І. Савеліхіна розглядаються шляхи оптимізації змісту навчальних дисциплін у закладах вищої освіти України (Швець; Островський; Варунків; Савеліхіна, 2022). Актуальні проблем підвищення якості підготовки медичних працівників відображена в дослідженнях З. Бондаря, В. Маколкіна, А. Калініченка, Я. Цехмістра (Колеснік-Гуменюк, 2012). Зокрема когорта дослідників – В. Артьоменко, Д. Новіков, О. Єгоренко, С. Семенченко, довела ефективність симуляційних методів навчання. На противагу цьому, у напрацюваннях В. Лісового, В. Капустник, В. Марковського, І. Завгороднього конкретизовано загальні проблеми та перспективи застосування симуляційних методів освіти (Артьоменко, 2015).

Водночас, аналіз праць, присвячених професійній культурі, доводить необхідність подальших досліджень з вивчення наступних питань: відображення у змісті професійної культури найактуальніших викликів сучасного суспільства, визначенню та систематизації ключових шляхів удосконалення процесу формування професійної культури студентів-стоматологів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета нашого дослідження полягає у комплексному вивченні проблеми формування професійної культури студентів, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Стоматологія», виявленні ключових викликів та проблем у їх фаховій підготовці. Також розробити та надати науково обґрунтовані пропозиції для оптимізації освітнього процесу з метою забезпечення високопрофесійної підготовки майбутніх лікарів.

Результати дослідження. Формування професійної культури майбутніх стоматологів має на меті підготувати їх до успішного входження в професійну діяльність. Лише через активну практичну роботу та усвідомлення своєї ролі в суспільстві, майбутні фахівці зможуть переконатися в правильності свого професійного вибору. Розвиток особистості як суб'єкта професійної діяльності починається задовго до початку самої практичної роботи, тому на нього треба звертати увагу вже на етапі навчання. Професійна культура фахівця

розглядається нами як його діяльність з оволодіння, застосування та удосконалення системи професійно та суспільно обумовлених цінностей, що реалізуються у професійній діяльності та формуються на основі загальнолюдських цінностей (Улунова, 2018).

Актуальність проблеми формування професійної культури медичних працівників зумовлена кількома важливими чинниками. Суспільство висуває все вищі вимоги до якості та рівня медичного обслуговування, вимагаючи від медиків більшого професіоналізму та етичної поведінки. Водночас, традиційні методи навчання у закладах медичної освіти виявляються недостатніми для формування необхідних компетенцій у майбутніх фахівців, що вимагає пошуку нових підходів до освітнього процесу. Таким чином, аналіз сучасного стану стоматологічної галузі в Україні та її перспектив свідчить про необхідність кардинальної реорганізації стоматологічної служби. У цьому контексті підготовка майбутніх стоматологів стає стратегічним напрямком розвитку медицини, зокрема у сфері надання медичних послуг (Андрущенко, 2004).

Стоматологічна освіта в Україні має давні традиції та пройшла тривалий шлях становлення і розвитку. Але, сучасний етап розвитку стоматологічної освіти в Україні характеризується низкою актуальних проблем і викликів, які потребують комплексного вирішення. Існує розрив між сучасними очікуваннями суспільства та реальним станом підготовки медичних працівників, що вимагає підвищення загального рівня їхньої професійно-етичної культури (Цюра, 2018; Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032, 2022).

На наш погляд, серед ключових проблемних аспектів у фаховій підготовці майбутніх стоматологів можна виокремити наступні:

1. Невідповідність освітніх програм сучасним вимогам ринку праці.

Спостерігається недостатній рівень практичної орієнтованості навчання та відрив від реальної клінічної практики. Також відмічається повільне впровадження інноваційних освітніх технологій, таких як симуляційне навчання та *problem-based learning*. Крім того, існує потреба у посиленні міждисциплінарної інтеграції та комплексного підходу до підготовки студентів, необхідність посилення практичної орієнтованості навчання та впровадження інноваційних освітніх технологій, необхідність підвищення загального рівня професійно-етичної культури майбутніх стоматологів, забезпечення балансу між теоретичною та практичною підготовкою, а також індивідуалізації навчання. До того ж, слабка інтеграція у міжнародний освітній простір, недостатній рівень академічної мобільності студентів і викладачів, обмежена участь у міжнародних дослідницьких та освітніх проєктах, низька представленість вітчизняних

закладів освіти у світових рейтингах.

2. *Застаріла матеріально-технічна база.* Навчально-лабораторне обладнання часто не відповідає актуальним стандартам та потребам ринку. Студенти мають обмежений доступ до новітніх стоматологічних технологій та матеріалів. Крім того, недостатнє фінансування не дозволяє своєчасно оновлювати та модернізувати навчальну базу.

3. *Кадрові проблеми.* Спостерігається низька мотивація викладацького складу до впровадження інновацій та професійного розвитку. Також складно залучати висококваліфікованих практикуючих лікарів-стоматологів до навчального процесу.

4. *Недосконалість нормативно-правового забезпечення.* Система освіти повільно реагує на зміни в галузі охорони здоров'я та потреби ринку праці. Крім того, державні освітні стандарти не повною мірою узгоджені з міжнародними вимогами.

Аналізуючи стандарт вищої освіти за спеціальністю «Стоматологія», який був чинним станом на квітень 2024 року, ми виділили кілька ключових прогалин та можливостей для їх вдосконалення (Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня № 879, 2019; Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня № 1023, 2022): *недостатня увага до розвитку м'яких навичок (soft skills).* Стандарт здебільшого фокусується на професійних (hard) компетентностях, в той час як навички комунікації, командної роботи, критичного мислення та емоційного інтелекту стають все більш важливими для успішної кар'єри стоматолога. Остання редакція «посилила» цю навичку, але на наш погляд недостатньо. Також можна підкреслити, *обмежений обсяг практичної підготовки.* Хоча стандарт вимагає проходження клінічної практики, її тривалість може бути недостатньою для формування необхідних практичних навичок. Крім того, *недостатня міждисциплінарність.* Зростаюча інтеграція стоматології з іншими медичними спеціальностями потребує посилення міжпредметних зв'язків у навчальних програмах. До того ж, *відсутність чіткого зв'язку із реальними потребами ринку праці.* Стандарт може не повністю враховувати очікування роботодавців та швидкі зміни в професійній діяльності стоматологів. (CDAC, 2024; CODA, 2024)

Ефективне подолання цих проблем та викликів потребує комплексного підходу із залученням ключових стейкхолдерів - органів державної влади, закладів вищої освіти, професійних асоціацій, роботодавців тощо. Важливо забезпечити тісну співпрацю між закладами вищої освіти, професійними асоціаціями та роботодавцями для підготовки всебічно компетентних фахівців.

Зрозуміло, що ці та інші аспекти мають бути переглянуті та вдосконалені при оновленні українських стандартів вищої медичної освіти. Наближення до «ідеальної» моделі формування професійної готовності стоматологів потребує постійного вдосконалення та адаптації до мінливих умов, також консолідованих зусиль усього фахового середовища (Стратегія розвитку медичної освіти, 2018).

Описуючи наявні проблеми, ми маємо на меті не просто зафіксувати недоліки, а й знайти шляхи для їх подолання.

Дослідження міжнародного досвіду організації практико-орієнтованого навчання майбутніх лікарів-стоматологів та узагальнюючи зазначені вище дозволяє виділити деякі ключові підходи до вдосконалення та оптимізації фахової підготовки при формуванні професійної культури лікарів-стоматологів. По-перше, це *модернізація та регулярне оновлення навчальних програм відповідно до сучасних тенденцій у стоматології*.

Посилення практичної складової у навчальних програмах. Збільшення часу, відведеного на клінічну практику у стоматологічних клініках, з поступовим нарощуванням рівня самостійності студентів. Інтеграція практичних модулів з теоретичними курсами для забезпечення міцного зв'язку між знаннями та їх клінічним застосуванням. Запровадження симуляційного навчання з використанням високотехнологічного обладнання та віртуальних пацієнтів.

По-друге, це *розвиток партнерства з медичними установами*. Формування мережі університетських/клінічних стоматологічних центрів, де студенти проходять практику під наглядом досвідчених лікарів. Залучення практикуючих лікарів-стоматологів до освітнього процесу в якості викладачів-клініцистів. Спільна розробка та реалізація дослідницьких і інноваційних проєктів між закладами освіти та медичними установами.

По-третє, це *впровадження інноваційних форм навчання*. Застосування *problem-based learning, case-study, project-based learning* тощо для формування клінічного мислення та практичних навичок. Розвиток командної роботи, комунікативних та лідерських компетентностей студентів через участь у міждисциплінарних проєктах. Широке використання цифрових технологій (3D-моделювання, віртуальна та доповнена реальність) в освітньому процесі (Палійчук, 2019; Гевкалюк, Сидлярук, Мисула, 2024).

Окрема, або вкрай важлива складова, для підвищення якості підготовки майбутніх медичних спеціалістів, у тому числі стоматологів є *запровадження обов'язкового волонтерського руху* для всіх студентів медичних вишів в Україні. Волонтерська діяльність дозволяє студентам-медикам отримати практичний досвід та зв'язок з реальними пацієнтами ще під час навчання. Це збагачує їхні

теоретичні знання та розвиває клінічне мислення. Дозволяє краще зрозуміти соціальні аспекти та особливості роботи з вразливими категоріями населення, сформувати навички командної роботи, комунікації, емпатії – ключові для майбутньої успішної практики.

Також, на власному досвіді ми дійшли висновку, що воєнне положення може призводити до обмеженого доступу до медичних ресурсів та можливостей для практичного навчання. Зміни в організації та структурі системи охорони здоров'я можуть вплинути на зміну навчальних програм, розподіл ресурсів та доступ до практичного досвіду. Крім того, воєнне положення може призводити до збільшення стресових ситуацій та емоційного навантаження на студентів-медиків. Вони можуть стикатися з високим обсягом роботи, важкими ситуаціями та потребами постраждалих. Проте, важливо враховувати, що воєнне положення також може сприяти розвитку деяких аспектів професійної культури, таких як вміння працювати в стресових умовах, взаємодія з командою та швидке прийняття рішень. Студенти-медики можуть набутися цінного досвіду та вмінь, працюючи в умовах воєнного конфлікту (Гутор, 2022).

Отже, воєнне положення може мати як позитивний, так і негативний вплив на формування професійної культури у студентів-медиків. Важливо забезпечити належну організацію та підтримку медичної освіти навіть в умовах воєнного конфлікту, щоб забезпечити ефективний розвиток майбутніх медичних фахівців.

Підсумовуючи, такі зміни спрямовані на формування у майбутніх стоматологів не лише професійних знань, практичних навичок та вмінь, а й здатності до критичного аналізу ситуацій, прийняття обґрунтованих рішень, ефективної комунікації з пацієнтами. Комплексний підхід до вдосконалення фахової підготовки студентів-стоматологів дозволить не лише розвинути їхні професійні компетенції, але й забезпечити всебічну готовність до майбутньої практичної діяльності.

Висновки з дослідження. Розуміючи важливість формування професійної культури майбутніх лікарів-стоматологів, дослідження показали наявність низки ключових перешкод які заважають їх навчання і розвитку професійних навичок на цьому шляху. Наше дослідження виявило ряд ключових викликів та шляхів їх подолання:

1. Брак клінічних практик та стажування, що обмежує набуття необхідного досвіду. Необхідно збільшити кількість та якість клінічних практик та стажувань, впровадити системи симуляційного навчання як обов'язкові.

2. Відсутність ефективного менторства та підтримки з боку досвідчених фахівців, що ускладнює професійний розвиток студентів. Рекомендується

розробити структуровану програму менторства та підтримки з боку досвідчених фахівців.

3. Високий рівень стресу, пов'язаний із великим обсягом роботи, вимогами та відповідальністю перед пацієнтами. Важливо інтегрувати курси з ефективних методів управління стресом та забезпечити психологічну підтримку.

4. Обмежений час та ресурси, що заважають самовдосконаленню та проведенню досліджень. Потрібно оптимізувати навчальні програми та стандарти для самостійного навчання та досліджень, тобто оптимізація використання ресурсів і створенні умов для саморозвитку та досліджень

5. Недостатня міждисциплінарна інтеграція. Слід сприяти розвитку міждисциплінарних проектів.

6. Виклики, пов'язані з воєнним станом. Необхідно розробити гнучкі освітні моделі.

7. Особливу увагу слід приділити удосконаленню державних стандартів та програм навчання. Існуючі стандарти потребують оновлення відповідно до сучасних вимог стоматологічної практики та міжнародних освітніх тенденцій. Рекомендується:

- регулярно переглядати та оновлювати державні стандарти вищої освіти для спеціальності «Стоматологія» з урахуванням новітніх досягнень у галузі та потреб ринку праці;

- упроваджувати в навчальні програми більше практико-орієнтованих компонентів, що відповідають реальним професійним ситуаціям;

- забезпечити гнучкість освітніх програм для швидкої адаптації до змін у галузі та суспільстві;

- посилити компоненти, спрямовані на розвиток soft skills, етичних принципів та професійної культури в цілому.

Узагальнюючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що реалізація цих заходів у поєднанні з удосконаленням державних стандартів та програм навчання дозволить значно підвищити якість підготовки майбутніх лікарів-стоматологів, сформувавши у них високий рівень професійної культури та підготувати їх до викликів сучасної медичної практики. Важливо забезпечити постійний моніторинг та оцінку ефективності впроваджених змін для подальшого удосконалення освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко, В. П. (2004). Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу. *Освіта*, 23, 4–5.
2. Артьоменко, В. В. Семченко, С. С., Єгоренко, О. С., Новіков, Д. А.,

- Караконстантин, Д. Ф., Берлінська, Л. І. (2015). Симуляційне навчання в медицині: міжнародний та вітчизняний досвід. *Одеський медичний журнал*, 6, 67–74.
3. Гевкалюк, Н. О., Сидлярук, Н. І., Мисула, М. С. (2024). Досвід використання методу Case Study у фаховій підготовці студентів-медиків. *Медична освіта*, 1, 78–83.
4. Гутор, Н. С. (2022). Особливості навчання та формування студентів-стоматологів в умовах військового стану. *Медична освіта*, 3, 36–41.
5. *Закон України Про вищу освіту*. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004}{Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3482-ІХ від 21.11.2023 URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/>
6. Остафійчук, М. О., Батіг, В. М., Бамбуляк, А. В., Лопушняк, Л. Я. (2021). Застосування педагогічних технологій при підготовці майбутніх стоматологів. *Актуальні проблеми сучасної медицини*, 22, Випуск 1 (77), 162–167.
7. Артьоменко, В. В., Новіков, Д. А., Єгоренко, О. С., Семенченко, С. С. (2015). Ефективність симуляційних методів навчання. *Управління Закладом охорони здоров'я*, 6, 70–76.
8. Кульбашна, Я. А. (2014). Концептуальні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі стоматології. *Освітологічний дискурс*, № 2 (6), 86–96.
9. Колеснік-Гуменюк, Ю. І. (2012). Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців і процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах.13.00.04. Дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. Київ.
10. Мороз, В. Гумінський, Ю., Фоміна, Л., Полєся, Т. (2015). Проблеми та перспективи вищої медичної освіти у реалізації Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я України. *Проблеми та перспективи вищої медичної школи у розробці та реалізації національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр.* : тези доп. навч.-метод. конф. Вінниця, 3–6.
11. Палійчук, В. І. (2019). Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх стоматологів методами ситуативного моделювання. *Сучасна стоматологія*, № 5, 106–109.
12. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток (2016). Відп. ред. Г. Є. Улунова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка.
13. Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня, галузь знань 22 Охорона здоров'я, спеціальність 221 Стоматологія. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.06.2019 р. № 879. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf>
14. Стандарт вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 221 Стоматологія. / Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 15 листопада 2022 р. № 1023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/23/221-Stomatolohiya-do.filosofiyi.23.11.22.pdf>
15. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. ГКДЖ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
16. Стратегія розвитку медичної освіти.URL: <https://moz.gov.ua/strategija-rozvitku-medichnoi-osviti>
17. The Commission on Dental Accreditation of Canada (CDAC). URL: <https://www.cda-adc.ca/cdacweb/en/>
18. The Commission on Dental Accreditation (CODA). URL: <https://coda.ada.org/>
19. Швець, К., Островський, М., Варунків, О., Савеліхіна, І. (2022). Шляхи оптимізації змісту навчальних дисциплін у закладах вищої освіти України. *Молодь і ринок*, № 9–10 (207–

208), 7–11.

20. Цюра, С. (2018). Особливості реформування змісту освіти майбутніх лікарів-стоматологів (початок XXI століття). *Молодь і ринок, № 2 (157)*, 19–24.

KEY CHALLENGES, WAYS OF IMPROVEMENT AND OPTIMIZATION OF PROFESSIONAL TRAINING FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL CULTURE OF DENTAL STUDENTS

Yakiv Polkovnikov

First-year postgraduate student

Taras Shevchenko National University of Luhansk,
Poltava, Ukraine

ORCID ID 0009-0007-1972-2715

kobeee888@gmail.com

Abstract. The article examines the key challenges and ways to optimize the training aimed at the formation of the professional culture of dental students in the context of modern trends in the development of medical education. The authors analyze the current problems faced by institutions of higher medical education in the training of future dentists and substantiate the need for a comprehensive approach to the professional training of future dentists, which involves not only mastering modern medical technologies but also the development of “soft” skills, such as clinical thinking, communication skills, empathy, etc. The key challenges are identified, and the ways to improve the process of forming the professional culture of dental students, taking into account the impact of the COVID-19 pandemic and the military actions in Ukraine, are outlined.

Effective educational approaches, in particular the widespread introduction of simulation technologies and innovative teaching methods focused on the formation of clinical thinking, communicative competence, and teamwork skills in future doctors, are characterized. Recommendations for optimizing educational and professional programs for the training of dental specialists, aimed at the formation of their professional culture and increasing their competitiveness in the labour market, are proposed. Summarizing the above, the author concludes that the implementation of these measures in combination with the improvement of state standards and training programs will significantly improve the quality of training of future dentists, form a high level of professional culture in them and prepare them for the challenges of modern medical practice. It is important to ensure constant monitoring and evaluation of the effectiveness of implemented changes for further improvement of the educational process.

Keywords: professional training; higher medical and dental education; professional culture; formation; integrated approach; new technologies; professional development; innovative teaching methods.

REFERENCES

1. Andrushchenko, V. P. (2004). Modernizatsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu [Modernization of Higher Education in Ukraine in the Context of the Bologna Process]. *Osvita*, 23, 4–5. [in Ukrainian]
2. Artomenko, V. V., Semchenko, S. S., Yehorenko, O. S., Novikov, D. A., Karakonstantyn, D. F., Berlinska, L. I. (2015). Symuliatsiine navchannia v medytsyni: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid [Simulation-Based Learning in Medicine: International and Domestic Experience]. *Odeskyi medychnyi zhurnal*, 6, 67–74. [in Ukrainian]
3. Hevkaliuk, N. O., Sydliaruk, N. I, Mysula, M. S. (2024). Dosvid vykorystannia metodu

Case Study u fakhovii pidhotovtsi studentiv-medikov [Experience of using the Case Study method in the professional training of medical students]. *Medychna osvita*, 1, 78–83. [in Ukrainian]

4. Hutor, N. S. (2022). Osoblyvosti navchannia ta formuvannia studentiv-stomatolohiv vumovakh viiskovoho stanu [Features of training and formation of dental students in the conditions of martial law]. *Medychna osvita*, 3, 36–41. [in Ukrainian]

5. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2014, № 37-38, st.2004). Iz zminyamy, vnesenyamy zghidno iz Zakonamy № 3482-IX vid 21.11.2023 URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2235/> [in Ukrainian]

6. Ostafiichuk, M. O., Batih, V. M., Bambuliak, A. V., Lopushniak, L. Ya. (2021). Zastosuvannia pedahohichnykh tekhnolohii pry pidhotovtsi maibutnykh stomatolohiv [6.Application of pedagogical technologies in the training of future dentists]. *Aktualni problemy suchasnoi medytsyny*, 22, 1 (77), 162–167. [in Ukrainian]

7. Artomenko, V. V., Novikov, D. A., Yehorenko, O. S., Semenchenko, S. S. (2015). Efektyvnist symuliatyivnykh metodiv navchannia [7. Effectiveness of simulation-based teaching methods]. *Upravlinnia Zakladom okhorony zdorovia*, 6, 70–76. [in Ukrainian]

8. Kulbashna, Ya. A. (2014). Kontseptualni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv u haluzi stomatolohii [Conceptual foundations of the formation of professional competence of future specialists in the field of dentistry]. *Osvitolohichniy dyskurs*, № 2 (6), 86–96. [in Ukrainian]

9. Kolesnik-Humeniuk, Yu. I. (2012). Formuvannia profesiino-etychnoi kultury maibutnykh fakhivtsiv i protsessi humanitarnoi pidhotovky v medichnykh koledzhakh [Formation of professional and ethical culture of future specialists in the process of humanitarian training in medical colleges]. 13.00.04. Dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. ped. nauk. Kyiv. [in Ukrainian]

10. Moroz, V. Huminskyi, Yu., Fomina, L., Polesia, T. (2015). Problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity u realizatsii Natsionalnoi stratehii reformuvannia systemy okhorony zdorovia Ukrainy [Problems and prospects of higher medical education in the implementation of the National Strategy for Reforming the Health Care System of Ukraine]. *Problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi shkoly u rozrobtsi ta realizatsii natsionalnoi stratehii pobudovy novoi systemy okhorony zdorovia v Ukraini na period 2015–2025 rr.* : tezy dop. navch.-metod. konf. Vinnytsia, 3–6. [in Ukrainian]

11. Paliichuk, V. I. (2019). Deiaki aspekty profesiinoi pidhotovky maibutnykh stomatolohiv metodamy sytuatyvnoho modeliuвання [Some aspects of professional training of future dentists by methods of situational modeling]. *Suchasna stomatolohiia*, № 5, 106–109. [in Ukrainian]

12. Profesiina kultura: sutnist, fakhovi osoblyvosti, rozvytok [Professional culture: essence, professional features, development]. (2016). Vidp. red. H. Ye. Ulunova. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A.S. Makarenka. [in Ukrainian]

13. Standart vyshchoi osvity druoho (mahisterskoho) rivnia, haluz znan 22 Okhorona zdorovia, spetsialnist 221 Stomatolohiia. Zatverdzheno ta vvedeno v diu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.06.2019 r. № 879. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf> [in Ukrainian]

14. Standart vyshchoi osvity tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia haluzi znan 22 Okhorona zdorovia spetsialnosti 221 Stomatolohiia. / Zatverdzheno ta vvedeno v diu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15 lystopada 2022 r. № 1023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/11/23/221-Stomatolohiya-do.filosofiyi.23.11.22.pdf> [in Ukrainian]

15. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 liutoho 2022 r. № 286-r. HKDZh URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> [in Ukrainian]

16. Stratehiia rozvytku medychnoi osvity. URL: <https://moz.gov.ua/strategija-rozvitku->

medichnoi-osviti [in Ukrainian]

17. The Commission on Dental Accreditation of Canada (CDAC). URL: <https://www.cda-adc.ca/cdacweb/en/>

18. The Commission on Dental Accreditation (CODA). URL: <https://coda.ada.org/>

19. Shvets, K., Ostrovskiy, M., Varunkiv, O., Savelikhina, I. (2022). Shliakhy optymizatsii zmistu navchalnykh distsiplin u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy [Ways to optimize the content of academic disciplines in higher education institutions of Ukraine]. *Molod i rynek, № 9–10 (207–208)*, 7–11. [in Ukrainian]

20. Tsiura, S. (2018). Osoblyvosti reformuvannia zmistu osvity maibutnikh likariv-stomatolohiv (pochatok XXI stolittia) [Features of reforming the content of education of future dentists (the beginning of the XXI century)]. *Molod i rynek, № 2 (157)*, 19–24. [in Ukrainian]

Матеріали надійшли до редакції
29.04.2024 р.